

Paauglių bendravimo su tėvais lytiškumo temomis vertinimas

Stasė Ustilaitė¹, Alina Petrauskienė², Jūratė Česnavičienė³

¹ Vilniaus kolegija, Pedagogikos fakultetas, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, s.ustilaitė@pdf.viko.lt

² Mykolo Romerio universitetas, Edukologijos ir socialinio darbo institutas, Ateities g. 20, 08303 Vilnius, alina@mruni.eu

³ Vytauto Didžiojo universitetas, Švietimo akademija, T. Ševčenkos g. 31, 03111 Vilnius, jurate.cesnaviciene@vdu.lt

Anotacija. Straipsnyje, naudojant klausimyną Bendravimo šeimoje apie lytiškumą koeficientas (The Family Sex Communication Quotient, FSCQ), siekiama atskleisti paauglių bendravimo su tėvais lytiškumo temomis aspektus ir kaip tai susiję su paauglių suvokiamu komfortu, informacijos ir tėvų vaidmens svarbos suvokimu. Nustatyta, kad paauglių bendravimo su tėvais lytiškumo temomis lygis yra vidutiniškas ir kad paaugliai labiau linkę šiais klausimais bendrauti su motinomis.

Esminiai žodžiai: *bendravimas su tėvais, lytiškumo ugdymas šeimoje, paaugliai.*

Įvadas

Paauglystė – kritinis gyvenimo būdo formavimosi laikotarpis, susijęs su esama ir būsima asmens sveikata ir gerove (World Health Organization, 2014). Paauglystės laikotarpiu kuriami ir tyrinėjami nauji socialiniai santykiai, prioritetais tampa priklausymas grupėms ir jų priėmimas, besiplečiantys paauglių interesai, susiję su romantinių santykių užmezgimu bei plėtojimu. Nors paauglių romantiniai santykiai paprastai nėra ilgalaikiai ir juose mažiau intymumo, prisirišimo ir įsipareigojimų, vis dėlto šie santykiai vaidina labai svarbų vaidmenį paauglių gyvenime.

Tėvų ir paauglių pokalbiai apie lytinius santykius ir lytinę elgesį yra vieni iš sudėtingiausių. Neretai pokalbius šeimoje inicijuoja vaikas arba vienas iš tėvų, nusprendęs, kad vaikas yra „pakankamai suaugęs“ šiems pokalbiams (Pariera, 2016; Grossman, Jenkins, & Richer, 2018). Užsienio šalių mokslininkai (Grossman, Lynch, DeSouza, & Richer, 2021;

Ewans, Widman, Kamke, & Stewart, 2020; Dufur, Hoffmann, & Erickson, 2018; De Looze et al., 2015; Wilson, Dalberth, Koo, & Gard, 2010) yra nagrinėję tėvų ir vaikų bendravimą lytiškumo klausimais iš tėvų perspektyvos, nors ir pripažįstama, kad tėvų ir paauglių aptariamų lytiškumo temų suvokimas yra skirtingas. Manoma, kad vien į suaugusiųjų (tėvų, lytiškumo ugdymo mokytojų) vertinimą orientuotų tyrimų nepakanka, norint nustatyti platesnį spektrą veiksnių, kurie vienaip ar kitaip daro poveikį tėvų ir vaikų bendravimo kokybei šeimoje, aptariant lytiškumo ir lytinės sveikatos, lytinio elgesio klausimus (Holman & Kellas, 2015; Zamboni & Silve, 2009). Paauglių supratimu, tėvai turėtų labiau stengtis ir mokytis bendrauti empatiškai, palaikyti pokalbius, nepaisant nesutarimų ar provokuojamų, nepatogių klausimų (Nurachmah et al., 2019; Warren & Warren, 2015). Paaugliai taip pat pastebi, kad tėvai kalbėdami su jais lytinių santykių, lytinės sveikatos temomis stengiasi kalbėti paslaptinai, švelniai, vengia nemalonių, šiurkščių ar nepadorių teiginių ir siekia globoti ar saugoti juos nuo diskomforto patyrimo arba slepia savo žinių trūkumą (Kaestle, Allen, Wesche, & Graftsky, 2021). Nustatyta (Widman et al., 2021), kad šiuolaikiniai paaugliai domisi pornografija, pradeda lankytis tokiuose interneto puslapiuose, kur yra skatinamas tam tikras vaikui žalingas elgesys, ieško pažinčių socialiniuose tinkluose ir dalijasi seksualinio pobūdžio nuotraukomis, tačiau nėra įprasta, kad paaugliai šiomis temomis kalbėtusi su tėvais. Tėvų vengimas ar nenoras diskutuoti lytinio elgesio ir lytinės sveikatos temomis gali reikšti nesupratimą, kad jų paaugliai jau taip elgiasi. Be to, tėvai gali jaustis nepasirengę tokiems pokalbiams, nes šios naujos seksualinės raiškos formos internete nebuvo prieinamos paauglių tėvams paauglystėje.

Lietuvoje vis dar stokojama tyrimų, kuriuose būtų nagrinėjama paauglių ir tėvų bendravimo lytiškumo temomis poreikiai, veiksniai ir aktualumas. S. Ustilaitės, A. Petrauskienės ir J. Česnavičienės (2020) tyrimo apie motinų bendravimo su paaugliais lytiškumo temomis kognityvinį ir emocinį įšivertinimą bei socialinius lūkesčius rezultatai rodo, kad motinos mano esančios pakankamai gerai pasirengusios atvirai kalbėtis su vaikais įvairiomis lytiškumo temomis ir pakankamai dažnai tai daro, tačiau tuo pat metu pripažįsta, kad pokalbiai su paaugliais sukelia psichologinį diskomfortą. I. Kajokienė (2014, p. 13), tyrinėjusi mergaičių seksualumo patyrimą vidurinėje paauglystės stadijoje, mano, kad „kasdienius paauglių seksualumo potyrius ir socialinį kontekstą, kuriame jie kyla, ar įsitikinimus visada verta analizuoti paauglio akimis – tai leistų neprimesti išankstinės kategoriškos ir dažnai stereotipinės nuostatos „suaugę žino geriau“. Tyrėjai (Milaknytė, Juzelskytė, Bumbulienė ir Drąsutienė, 2014; Denafaitė, Obolevičiūtė, Kemeikienė ir Vaitkienė, 2010), nagrinėję paauglių požiūrį į seksualumą, šeimos planavimą ir kontracepciją, atkreipė dėmesį, kad intymiomis temomis paaugliai su tėvais nesikalba, bet kalbasi su draugais ir būtent jie yra pirmasis informacijos šaltinis apie žmogaus seksualumą. Tuo pat metu tėvai tikisi, kad jų vaikai gaus žinių ir jų amžiaus raidą atitinkančią informaciją apie lytinę sveikatą, saugų lytinį ir rizikingą elgesį, lyčių tarpusavio santykius iš mokytojų, klasės vadovų ar mokyklos visuomenės sveikatos priežiūros specialistų.

Nors paaugliai pripažįsta, kad mokykla jiems suteikia žinių lytiškumo klausimais, tačiau jiems to nepakanka, todėl paaugliai linkę apie tai kalbėtis su draugais (ar partneriais), ieško papildomos informacijos internete, nors ir abejoja jos patikimumu. J. Ruškus ir I. Sujeta (2011), nagrinėję mokinių vaikinų sąmoningumo ugdymą reflektuojant internetinę pornografiją, pastebėjo, kad tyrime dalyvavę vaikinai noriai bendrautų su savo tėvais jautriomis temomis, tačiau laukia iniciatyvos iš tėvų.

Taigi, Lietuvoje ir užsienyje atliktų tyrimų rezultatai iliustruoja sudėtingą ir skirtingą tėvų ir paauglių bendravimo lytiškumo, lytinio brendimo, lytinių santykių klausimais vertinimo pobūdį. Lyginant paauglių ir tėvų vertinimus apie jų tarpusavio bendravimą minėtomis temomis, išryškėja, jog rezultatai neretai neatitinka tikrovės ar vertinami kaip prieštaringi arba kelia abejonių dėl įvykusių pokalbių šeimoje. Nors tėvai teigia, kad jie kalba lytiškumo temomis su vaikais (Ustilaitė, Petrauskienė ir Česnavičienė, 2020), tačiau paauglių tyrimai (Milaknytė ir kt., 2014; Ruškus ir Sujeta, 2011; Denafaitė ir kt., 2010) to neparodo. Suprantama, kad abipusis paauglių ir tėvų susitarimas, kad šeimoje būtų diskutuojamos lytiškumo temos, yra svarbus, kad tokie pokalbiai daro prevencinį poveikį – paaugliai yra labiau linkę atidėti lytinius santykius arba naudoti kontracepcijos priemonės. Paauglių, o ne jų tėvų suvokimas yra esminis dalykas formuojant paauglių patirtį ir elgesį, įskaitant bendravimo šeimoje poveikį lytiniam elgesiui. Šiame kontekste iškyla **problema**: kaip paaugliai jaučiasi bendraudami su tėvais lytiškumo temomis, kaip jie vertina iš tėvų gaunamą informaciją ir tėvų vaidmenį.

Šio **tyrimo tikslas** – atskleisti paauglių vertinimus, susijusius su bendravimu šeimoje lytiškumo temomis. Šiam tikslui įgyvendinti išsikelti uždaviniai: 1) nustatyti, kaip paaugliai suvokia atvirumą bendraudami su tėvais lytiškumo klausimais; 2) atskleisti, kaip paaugliai suvokia informaciją apie lytiškumą, kuria dalijamasi ir diskutuojama pokalbiuose su tėvais; 3) apibūdinti tėvų vaidmens svarbos suvokimą paauglių požiūriu.

Tyrimo rezultatai, gauti remiantis paauglių vertinimais, leis tėvams, mokytojams ir mokslininkams ieškoti vertingų įžvalgų, siekiant veiksmingo, komfortiško, prasmingo tėvų ir vaikų bendravimo lytiškumo klausimais perspektyvos, atsižvelgiant į vaikų amžių, vaikų ir tėvų lytį, tėvo ir motinos vaidmenis, paauglių savijautą lemiantį bendravimo stilių šeimoje.

Tyrimo metodologija

Tyrimo imtis ir procedūros. Tyrimo duomenys buvo renkami 2019 m. spalio mėn. – 2020 m. kovo mėn., vykdant anoniminę anketinę apklausą interneto svetainėje apklausa.lt. Buvo taikoma netikimybinė kiekybinio tyrimo imties atranka – patogioji atranka, kuri apėmė tuos paauglius, kurie buvo lengvai pasiekiami, t. y. buvo prašoma bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų pasidalyti anketinės apklausos nuoroda (<https://apklausa.lt/f/lytiskumo-ugdymas-seimoje-373ewel/answers/new.fullpage>) su savo mokiniais.

Anketinėje apklausoje dalyvavo 816 mokinių. Jų sociodemografiniai duomenys pateikiami 1 lentelėje. Paauglių amžiaus vidurkis 14,86 m. (SN = 2,0).

1 lentelė

Tyrimo dalyvių sociodemografiniai duomenys

		N	Proc.
Lytis	vaikinai	211	25,9
	merginos	605	74,1
	11–13 metų	222	27,2
Amžiaus grupė	14–15 metų	238	29,2
	16–18 metų	356	43,6
Gyvenamoji vieta	didmiestis / miestas	326	40
	miestelis / kaimas	490	60
	su abiem tėvais	600	73,5
	su mama	175	21,4
Gyvena su	su tėčiu	15	1,8
	su globėjais	16	2
	su seneliais	10	1,2

Tyrimo instrumentas. Paauglių anketinei apklausai naudotas Lietuvos kontekstui adaptuotas klausimynas *Bendravimo šeimoje apie lytiškumą koeficientas* (*The Family Sex Communication Quotient, FSCQ*). C. Warren (2011) parengtą klausimyną sudaro 18 teiginių, sugrupuotų į tris skales po 6 teiginius: komforto, informacijos ir vertybinė. Komforto skalė atskleidžia paauglių suvokiamą atvirumą jiems bendraujant su tėvais lytiškumo klausimais (pvz., *Aš galiu kalbėtis su tėvais apie daugelį dalykų, susijusių su lytiškumu (lytiniais santykiais, lytiniu brendimu ir pan.)*). Skalės Cronbach alfa – 0,900. Informacijos skalę sudaro teiginiai, vertinantys paauglių suvokimą informacijos, kuria dalijamasi ir diskutuojama pokalbiuose apie lytiškumą (pvz., *Mano tėvai žino, ką aš manau apie lytinius santykius*). Lietuviškos klausimyno *Bendravimo šeimoje apie lytiškumą koeficientas* versijos informacijos skalė turi papildomą teiginį, originalaus klausimyno 18-ą teiginį modifikavus į du teiginius: *Kai aš noriu kažką sužinoti apie lytiškumą (lytinius santykius, lytinį brendimą ir pan.), aš dažniausiai kalbuosi su mama* ir *Kai aš noriu kažką sužinoti apie lytiškumą (lytinius santykius, lytinį brendimą ir pan.), aš dažniausiai kalbuosi su tėvu*. Todėl iš informacijos skalės teiginių sudarytos atskiros dvi skalės: informacijos bendraujant su motina skalė (Cronbach alfa – 0,752) ir informacijos bendraujant su tėvu skalė (Cronbach alfa – 0,698). Vertybinė skalė sudaryta iš teiginių, atskleidžiančių, kaip paaugliai suvokia tėvų vaidmens svarbą lytiškumo ugdyme (pvz., *Lytiškumo (lytinių santykių, lytinio brendimo ir pan.) klausimai turėtų būti viena iš svarbiausių temų tėvų ir*

vaikų diskusijoms). Šios skalės Cronbach alfa – 0,674. Visų skalių Cronbacho alfa reikšmės rodo priimtina vidinį suderinamumą. Viso klausimyno Cronbacho alfa lygi 0,895.

Klausimyno atsakymams naudota penkių balų Likerto skalė nuo 1 – *visiškai nesutinku* iki 5 – *visiškai sutinku*. Vadovaujantis klausimyno autoriaus C. Warren (2011) parengta metodika, prieš atliekant skaičiavimus šeši teiginiai (4, 9, 10, 13, 14 ir 16) buvo perkoduoti atvirkščiai. Kadangi informacijos skalė buvo papildyta teiginiu, koeficientas buvo skaičiuojamas atskirai bendravimo su motina ir bendravimo su tėvu atvejams. Kiekvienos skalės balų suma galėjo svyruoti nuo 6 iki 30 balų. Viso klausimyno gautų balų suma (koeficientas) – nuo 18 iki 90. Remiantis metodika, gautas koeficientas interpretuojamas taip: žemas bendravimo lygis – 18–39, vidutiniškas bendravimo lygis – 40–69, aukštas bendravimo lygis – 70–90.

Tyrimo duomenų analizė. Tyrimo duomenų statistinė analizė atlikta naudojant IBM SPSS Statistics 22.0 programą. Klausimyno vidinis suderinamumas patikrintas skaičiuojant Cronbacho alfa. Gautiems kintamiesiems įvertinti buvo naudojama aprašomoji statistika: apskaičiuoti įverčių aritmetiniai vidurkiai, jų standartiniai nuokrypiai (SN), dažniausia reikšmė (moda). Kadangi tyrimo imtis didelė (> 300), skirstinių normalumas įvertintas asimetrijos (skewness) ir eksceso (kurtosis) koeficientais (Hoyle, 1995). Siekiant palyginti dviejų nepriklausomų imčių (vaikinių ir merginų) skalių vidurkius buvo taikytas Studento t kriterijaus testas, o trijų imčių (11–13 metų, 14–15 metų, 16–18 metų paauglių) – ANOVA testas. Chi kvadrato kriterijaus testas taikytas lyginant bendravimo lygius pagal lytį ir amžiaus grupes.

Taip pat kiekvienam testui skaičiuotas efekto dydis (angl. *Efect size*), kuris parodo objektyvų skirtumo reikšmingumą. Dviejų nepriklausomų imčių Stjudento testui skaičiuota Cohen's *d*, kurio reikšmės interpretuojamos taip: tarp 0,2 ir 0,5 laikomas mažu, tarp 0,5 ir 0,8 – vidutiniu, o esant daugiau kaip 0,8 – dideliu efektu. ANOVA testui skaičiuota η^2 (eta kvadratu) interpretuojama atitinkamai: kai $\eta^2 = 0,01$ – mažas efektas, kai $\eta^2 = 0,06$ – vidutinis efektas, kai $\eta^2 = 0,14$ – didelis efektas. Chi kvadrato kriterijaus testui skaičiuotas Cramer *V* interpretuojamas taip: mažas efektas, kai $V \leq 0,2$; vidutinis efektas, kai $0,2 < V \leq 0,6$; didelis efektas, kai $V > 0,6$ (Cohen, Manion, & Morrison, 2018).

Interpretuojant gautus tyrimo rezultatus, vadovautasi statistinio reikšmingumo lygmeniu $p < 0,05$.

Tyrimo etika. Atliekant tyrimą vadovautasi Mokslininko etikos kodeksu (LMA prezidiumas, 2012). Tyrimas grįstas pagarbos asmens laisvam apsisprendimui dalyvauti tyrime, informavimo apie tyrimą, geranoriškumo, konfidencialumo ir anonimiškumo principais (Cohen, Manion, & Morrison, 2018). Mokinių anketinei apklausai atlikti pirmiausia buvo gautas bendrojo ugdymo mokyklų direktorių žodinis leidimas. Tuomet mokytojų buvo prašoma informuoti mokinių tėvus per elektroninį dienyną apie planuojamą tyrimą ir jo tikslą. Tėvai galėjo išreikšti nepritarimą vaiko dalyvavimui apklausoje. Anketinės apklausos nuoroda per elektroninį dienyną buvo siunčiama tik tiems mokiniams, kurių tėvai neprieštaravo. Anketoje mokiniams pristatytas tyrimo tikslas, garantuotas anonimiškumas

ir konfidencialumas. Į anketos klausimus mokiniai galėjo atsakyti jiems patogiu metu namuose. Mokinių dalyvavimas tyrime buvo savanoriškas.

Tyrimo rezultatai

Atlikus skaičiavimus, nustatyta, kad kintamųjų skirstiniai artimi normaliajam skirstiniui (2 lentelė), todėl išsamesnei tyrimo duomenų analizei naudoti parametriniai testai (Stjudento, ANOVA). Kiekvienoje skalėje dažniausiai pasitaikanti reikšmė (moda) yra 18, ji artima skalių vidurkiams ir rodo, kad vyrauja vidutiniškas bendravimo lygis. Žemiausias vidurkis gautas vertybinei skalei ($M = 16,89$), aukščiausias – informacijos bendraujant su tėvu skalei ($M = 18,13$).

2 lentelė

Klausimyno Bendravimo šeimoje apie lytiškumą koeficientas aprašomoji statistika

	Moda	Vidurkis	SN	Asimetrijos koeficientas	Eksceso koeficientas
Komforto skalė	18	17,45	5,764	0,065	-0,626
Informacijos bendraujant su motina skalė	18	17,07	4,835	0,078	-0,388
Informacijos bendraujant su tėvu skalė	18	18,13	4,378	0,098	-0,272
Vertybinė skalė	18	16,89	4,177	0,157	0,052

Klausimyno Bendravimo šeimoje apie lytiškumą koeficientas skalių palyginimas

Lyginant skalių vidurkius pagal lytį, nustatyta, kad komforto skalės ir informacijos bendraujant su tėvu skalės vidurkiai vaikinių ir merginų imtyse yra panašūs ir statistiškai reikšmingai nesiskiria (3 lentelė). Informacijos bendraujant su motina skalės vaikinių vidurkiai ($M = 18,16$) yra aukštesni nei merginų ($M = 16,70$). Tai rodo, kad vaikinių informacijos bendraujant su motina suvokimas yra aukštesnio lygio nei merginų. Tačiau šis skirtumas nedidelis, nes gautas mažas efekto dydis (Cohen's $d = 0,3$). Lyginant vertybinės skalės vaikinių vidurkius ($M = 17,75$) jie taip pat nustatyti aukštesni nei merginų ($M = 16,59$). Šie rezultatai rodo, kad vaikinių suvokimas apie šeimos vaidmenį lytiškumo ugdyme(si) yra šiek tiek aukštesnis nei merginų, nes mažas efekto dydis (Cohen's $d = 0,28$) rodo nedidelį skirtumą tarp lyčių.

3 lentelė

Skalių vidurkių palyginimas pagal lytį

	Lytis	Vidurkis	SN	Stjudento testas		Cohen's <i>d</i>
				t	p	
Komforto skalė	Vaikinai	17,79	5,404	1,035	0,301	0,08
	Merginos	17,33	5,884			
Informacijos bendraujant su motina skalė	Vaikinai	18,16	4,243	4,107	0,0001	0,3
	Merginos	16,70	4,974			
Informacijos bendraujant su tėvu skalė	Vaikinai	18,21	4,262	0,289	0,773	0,02
	Merginos	18,11	4,422			
Vertybinė skalė	Vaikinai	17,75	3,868	3,663	0,0001	0,28
	Merginos	16,59	4,242			

Skalių vidurkių palyginimas pagal amžiaus grupes (4 lentelė) atskleidė, kad tik komforto skalėje yra statistiškai reikšmingas skirtumas. Tai rodo, kad bendraudami šeimoje įvairiais lytiškumo klausimais vyresni paaugliai jaučiasi komfortiškiau nei jaunesni ir gali atviriau bendrauti ($F = 6,057$, $p < 0,01$). Tačiau įvertinus gautą η^2 reikšmę, matyti, kad efekto dydis yra mažas, tai reiškia, kad pagal amžiaus grupes tik šiek tiek skiriasi paauglių suvokiamas komfortas.

4 lentelė

Skalių vidurkių palyginimas pagal amžiaus grupes

	Amžiaus grupė	Vidurkis	SN	ANOVA testas		η^2
				F	p	
Komforto skalė	11–13 metų	16,32	4,868	6,057	0,002	0,015
	14–15 metų	17,74	5,853			
	16–18 metų	17,96	6,127			
Informacijos bendraujant su motina skalė	11–13 metų	16,51	4,251	2,096	0,124	0,005
	14–15 metų	17,27	4,819			
	16–18 metų	17,30	5,162			
Informacijos bendraujant su tėvu skalė	11–13 metų	17,68	3,943	1,657	0,191	0,004
	14–15 metų	18,23	4,257			
	16–18 metų	18,35	4,697			
Vertybinė skalė	11–13 metų	16,89	3,673	0,087	0,917	0,0001
	14–15 metų	16,91	4,214			
	16–18 metų	16,95	4,448			

Palyginus, kaip pasiskirsto skalių vidurkiai priklausomai nuo paauglių gyvenamosios vietovės, paaiškėjo, kad statistiškai reikšmingų skirtumų nėra (5 lentelė). Visų skalių gauti vidurkiai panašūs, todėl galima teigti, kad paauglių suvokiamas komfortas, suvokimas informacijos, kuria dalijamasi ir diskutuojama pokalbiuose apie lytiškumą tiek su motina, tiek su tėvu, paauglių suvokiama tėvų vaidmens svarba nesiskiria priklausomai nuo gyvenamosios vietovės.

5 lentelė

Skalių vidurkių palyginimas pagal paauglių gyvenamąją vietovę

	Gyvenamoji vietovė	Vidurkis	SN	Stjudento testas		Cohen's <i>d</i>
				t	p	
Komforto skalė	Didmiestis / miestas	17,49	5,610	0,176	0,861	0,01
	Mažas miestelis / kaimas	17,42	5,870			
Informacijos bendraujant su motina skalė	Didmiestis / miestas	17,01	4,705	-0,330	0,741	-0,02
	Mažas miestelis / kaimas	17,12	4,924			
Informacijos bendraujant su tėvu skalė	Didmiestis / miestas	18,15	4,143	0,089	0,929	0,01
	Mažas miestelis / kaimas	18,12	4,532			
Vertybinė skalė	Didmiestis / miestas	16,78	4,343	-0,647	0,518	-0,05
	Mažas miestelis / kaimas	16,97	4,065			

Bendravimo šeimoje apie lytiškumą koeficiento palyginimas

Remiantis C. Warren (2011) parengta metodika, viso klausimyno koeficientas gali svyruoti nuo 18 iki 90. Apibendrinus tyrimo rezultatus, gauta, kad bendravimo su motina atveju koeficiento vidurkis 51,41, o bendravimo su tėvu atveju – 52,47. Tiek vienu, tiek kitu atveju mažiausia koeficiento reikšmė yra 20, didžiausia – 80.

Palyginus vaikinų ir merginų koeficiento vidurkius (6 lentelė), nustatyta, kad koeficientas statistiškai reikšmingai skiriasi bendravimo su motina atveju. Nors vaikinų koeficiento vidurkis yra aukštesnis nei merginų, efekto dydis vis dėlto mažas.

Lyginant koeficiento vidurkius pagal paauglių gyvenamąją vietovę, matyti, kad jie labai panašūs, o statistiškai reikšmingų skirtumų negauta.

6 lentelė

Bendravimo šeimoje apie lytiškumą koeficiento palyginimas pagal lytį ir gyvenamąją vietovę

		Vidurkis	SN	Stjudento testas		Cohen's <i>d</i>
				t	p	
Bendravimo (su motina) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	Vaikinai	53,70	10,81	3,355	0,001	0,24
	Merginos	50,62	13,20			
Bendravimo (su tėvu) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	Vaikinai	53,75	10,77	1,912	0,057	0,14
	Merginos	52,03	12,55			
Bendravimo (su motina) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	Didmiestis / miestas	51,27	12,60	-0,259	0,796	-0,02
	Mažas miestelis / kaimas	51,51	12,77			
Bendravimo (su tėvu) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	Didmiestis / miestas	52,42	11,94	-0,107	0,915	-0,01
	Mažas miestelis / kaimas	52,51	12,72			

Analizuojant tyrimo rezultatus 7 lentelėje, pastebima, kad bendravimo šeimoje apie lytiškumą koeficiento vidurkiai neženkliai didėja pereinant iš jaunesnių paauglių grupės į vyresniųjų. Vis dėlto statistškai reikšmingai vidurkiai amžiaus grupėse nesiskiria.

7 lentelė

Bendravimo šeimoje apie lytiškumą koeficiento palyginimas pagal amžiaus grupes

	Amžiaus grupė	Vidurkis	SN	ANOVA testas		η^2
				F	p	
Bendravimo (su motina) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	11–13 metų	49,71	10,81	2,825	0,060	0,007
	14–15 metų	51,82	12,79			
	16–18 metų	52,21	13,61			
Bendravimo (su tėvu) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	11–13 metų	50,89	10,35	2,729	0,066	0,007
	14–15 metų	52,78	12,13			
	16–18 metų	53,26	13,07			

Išskirtų bendravimo šeimoje apie lytiškumą lygių palyginimas. Apskaičiavus bendravimo šeimoje apie lytiškumą koeficientą ir nustatčius bendravimo lygius, paaiškėjo, kad vyrauja vidutiniškas bendravimo lygis. Bendravimo su motina atveju žemas lygis nustatytas 19 proc. paauglių, vidutinis lygis – 74,3 proc., aukštas lygis – 6,7 proc. Bendravimo su tėvu atveju: atitinkamai žemas lygis 15 proc., vidutinis – 77,9 proc., aukštas – 7,1 proc.

Palyginus gautus lygius pagal lytį (8 lentelė), nustatyta, kad merginų, kurioms būdingas žemas bendravimo apie lytiškumą lygis, buvo daugiau nei vaikinių (bendravimo su motina atveju – atitinkamai 22,1 proc. ir 10 proc., $p < 0,0001$, bendravimo su tėvu atveju – atitinkamai 17 proc. ir 9 proc., $p < 0,01$). Vaikinių ir merginų, kuriems būdingas vidutiniškas ar aukštas bendravimo lygis, procentas panašus. Gautas efekto dydis Cramer V yra mažas, tai rodo, kad bendravimo lygis yra silpnai susijęs su lytimi.

8 lentelė

Bendravimo lygių palyginimas pagal lytį (proc.)

	Bendravimo lygis	Vaikiniai	Merginos	χ^2 testas		Cramer V
				χ^2	p	
Bendravimo (su motina) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	žemas	10	22,1	17,516	0,0001	0,147
	vidutiniškas	84,8	70,6			
	aukštas	5,2	7,3			
Bendravimo (su tėvu) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	žemas	9	17	10,412	0,005	0,113
	vidutiniškas	85,8	75,2			
	aukštas	5,2	7,8			

Bendravimo apie lytiškumą lygių palyginimas pagal amžiaus grupes (9 lentelė) parodė, kad vyresnių paauglių, kuriems būdingas aukštas bendravimo lygis, daugiau nei jaunesnių tiek bendravimo su motina ($p < 0,05$), tiek bendravimo su tėvu ($p < 0,01$) atveju. Nors skirtumas statistiškai reikšmingas, Cramer V reikšmės rodo labai mažą efektą, o tai reiškia, kad paauglių bendravimo lygis silpnai susijęs su amžiumi.

9 lentelė

Bendravimo lygių palyginimas pagal amžiaus grupes (proc.)

	Bendravimo lygis	11–13 metų	14–15 metų	16–18 metų	χ^2 testas		Cramer V
					χ^2	p	
Bendravimo (su motina) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	žemas	16,2	18,9	20,8	13,028	0,011	0,089
	vidutiniškas	81,5	73,1	70,5			
	aukštas	2,3	8	8,7			
Bendravimo (su tėvu) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	žemas	12,6	15,1	16,3	13,424	0,009	0,091
	vidutiniškas	85,1	76,1	74,7			
	aukštas	2,3	8,8	9			

Ieškant sąsajų tarp paauglių gyvenamosios vietovės ir bendravimo šeimoje apie lytiškumą lygių statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo nustatyta (10 lentelė). Tą patvirtina ir efekto dydžio Cramer V reikšmės.

10 lentelė

Bendravimo lygių palyginimas pagal paauglių gyvenamąją vietovę (proc.)

	Bendravimo lygis	Didmiestis / miestas	Mažas miestas / kaimas	χ^2 testas		Cramer V
				χ^2	p	
Bendravimo (su motina) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	žemas	18,4	19,4	0,449	0,779	0,025
	vidutiniškas	75,5	73,5			
	aukštas	6,1	7,1			
Bendravimo (su tėvu) šeimoje apie lytiškumą koeficientas	žemas	14,4	15,3	0,985	0,611	0,035
	vidutiniškas	79,4	76,9			
	aukštas	6,1	7,8			

Diskusija

Šio straipsnio tyrimas išryškino jaunesnio ir vyresnio amžiaus paauglių vertinimus, susijusius su komforto ir informacijos suvokimu bendraujant šeimoje lytiškumo temomis, taip pat tėvų vaidmeniu. Bendravimas šeimoje – verbalinių ir neverbalinių žinučių abipusiai mainai, sąveikoje esančių šeimos narių pastangos kurti prasmingą pokalbį paaugliams rūpimais klausimais ir suvokti šeimoje vyraujančias nuostatas bei vertybes. Tėvų ir vaikų bendravimas lytiškumo temomis tėvams yra pagrindinė priemonė perduoti vaikams vertybes, įsitikinimus, lūkesčius ir žinias (De Looze, Constantine, Jerman, Vermeulen-Smit, & Ter Bogt, 2015). Tėvų ir vaikų santykių kokybė, auklėjimo stilius yra vieni reikšmingiausių veiksnių, darančių įtaką paauglių lytiniam elgesiui (Warren & Warren, 2015). Paauglių suvokimą apie bendravimą su tėvais lytinio elgesio, lytinių santykių temomis veikia konkrečių pokalbių dažnumas ir efektyvumas, taip pat gebėjimas pozityviai bendrauti šeimoje ir vaikų įtraukimas į šeimos santykių dinamiką, kartu išgyvenant santykių artumą ir paramą (Holman & Kellas, 2015). Mokslininkai (Grossman, Jenkins, & Richer, 2018; Pariera, 2016) pastebi, kad nebūtinai tėvai yra bendravimo lytiškumo temomis, įskaitant lytinį elgesį, lytinius santykius, iniciatoriai, kad šeimoje būtent vaikai dažnai pradeda kelti jiems rūpimus klausimus.

Mūsų tyrimo rezultatai rodo, kad vyresni paaugliai (14–15 metų ir 16–18 metų) mano galintys bendrauti su tėvais lytiškumo klausimais ir atvirai apie tai kalbėtis (*Aš galiu kalbėtis su tėvais apie daugelį dalykų, susijusių su lytiškumu (lytiniais santykiais, lytiniu brendimu ir pan.)*) ir pokalbiuose su tėvais jaučiasi šiek tiek komfortiškiau nei jaunesni paaugliai (11–13 metų). Galima įžvelgti tendenciją, kurią pažymi užsienio šalių tyrėjai (De Looze et al., 2015; Grossman, Lynch, DeSouza, & Richer, 2021), kad paaugliai, tapdami lytiškai aktyvūs, yra dažniau linkę aptarti lytiškumo, įskaitant ir rizikingą lytinį elgesį, klausimus su savo tėvais, kai vyrauja atviras bendravimo šeimoje stilius. Vis dėlto

kai kurie tėvai nelinkę kalbėtis lytiškumo temomis, kol jų vaikai neturi lytinių santykių, nors mokslininkai (Kaestle et al., 2021) pastebi, kad pokalbiai šeimoje apie seksualumą, lytinius santykius nėra naudingi, jei tai neįvyksta „laiku“ – prieš paauglio seksualinę patirtį, kurią tėvai bando paveikti. Anot K. L. Parieros (2016), tėvai neretai yra linkę palaukti, kol vaikai paaugs ir patys inicijuos pokalbius. Tėvų laukimas, kol paaugliai pirmieji pradės kelti lytiškumo klausimus, ar manymas, kad paauglys nenorės girdėti apie tai iš tėvų, yra traktuojami kaip trukdžiai suteikti vaikams savalaikę informaciją ir patarimus. Tad tėvų pokalbiai su vaiku lytiškumo temomis dar iki jam tampant paaugliu pripažįstami kaip prevenciniai ir galintys sumažinti riziką, susijusią su ankstyvais lytiniais santykiais (Grossman, Lynch, DeSouza, & Richer, 2021). Ankstesni Lietuvos mokslininkų (Milaknytė, Juzelskytė, Bumbulienė ir Drąsutienė, 2014; Denafaitė, Obolevičiūtė, Kemeklienė ir Vaitkienė, 2010) tyrimų, kuriuose dalyvavo Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 11–12 klasių mokiniai, rezultatai rodo, kad tėvai neturėjo reikšmingos įtakos paauglių lytinio gyvenimo pradžiai ir kad šeimoje nekalbama intymiomis (šeimos planavimo, kontracepcijos, lytinio elgesio) temomis. Paauglių manymu, tėvams būtina padėti suvokti, kad jie turi dažniau atvirai kalbėtis vaikams rūpimais klausimais (Ruškus ir Sujeta, 2011).

Šio straipsnio tyrimo rezultatai rodo vyraujančią vidutinišką paauglių bendravimo su tėvais (su motina ir tėvu) lygį, nors vyresnių paauglių (14–15 metų ir 16–18 metų), kuriems būdingas aukštas bendravimo lygis, yra daugiau nei jaunesnių paauglių grupėje. B. D. Zamboni ir R. Silve (2009) tyrimas parodė, kad tėvai ir paaugliai, turintys aukštą bendravimo lytiškumo temomis lygį šeimoje, turėjo panašų požiūrį lytinio elgesio klausimais. Galima daryti išvadą, kad jaunesniems (11–13 metų) paaugliams, dalyvavusiems tyrime, bendravimas su tėvais lytiškumo temomis sukelia nepatogumo jausmus ir tai gali būti reikšminga informacija tėvams kuo anksčiau pradėti kurti komfortiškas aplinkas tokiems pokalbiams šeimoje. Paaugliams išsamūs ir saugūs pokalbiai su tėvais yra labiau priimtini ir daug efektyvesni nei pamokymai, nutylėjimai ar grasinimai. Tėvų bendravimo su paaugliais gebėjimų rodymas, kuriant komfortišką ir nuoširdžią pokalbių atmosferą, pastangos kalbėtis jautriomis ir sudėtingomis lytiškumo ir lytinio elgesio temomis paauglių yra pripažįstami kaip esmingai paveikūs (Holman & Kellas, 2015). Manoma, kad tėvų siekis suprasti paauglių (merginų) seksualumo patyrimo turinį ir jį lydinčias emocijas bei fantazijas padeda palaikyti artimesnius bei atviresnius, ne smerkiančius, bet suprantančius santykius su paaugliais (Kajokienė, 2014). Taigi, tėvų vaidmuo atliepiančiam paauglių bendravimo poreikius lytiškumo, lytinės sveikatos, lytinio elgesio įskaitant ir bendravimą internete (Widman et al., 2021) aspektais yra reikšmingas.

Šio straipsnio tyrimo rezultatai rodo, kad vaikinų informacijos bendraujant su motina suvokimas yra šiek tiek aukštesnio lygio nei merginų. Galima daryti išvadą, kad šiame tyrime dalyvavusiems vaikinams informacija, gaunama iš motinos, yra suvokiama kaip svarbesnis, vertingesnis šaltinis nei merginoms. Taip pat tyrimo rezultatai rodo, kad vaikinų suvokimas apie šeimos vaidmenį ugdant paauglių lytiškumą yra šiek tiek

aukštesnis nei merginų. Mokslininkai (Evans, Widman, Kamke, & Stewart, 2020; Grossman, Jenkins, & Richer, 2018) taip pat pastebi, kad motinos diskutuoti pozityviais lytiškumo ir lytinio elgesio klausimais su savo sūnumis yra labiau linkusios nei su dukromis. Kai kurie autoriai (Dufur, Hoffmann, & Erickson, 2018) pastebi, kad motinų ir dukrų santykiai šeimoje skiriasi nuo motinų ir sūnų. Kiti autoriai išryškina pagrindinį motinų vaidmenį šeimoje ugdant dukrų lytiškumą (Sentino, Thompson, Nugent, & Freeman, 2018; Wilson, Dalberth, Koo, & Gard, 2010; Pluhar, Dilorio, & McCart, 2007). Paauglės merginos tikisi gauti informaciją iš savo motinų apie lytinę sveikatą (Nurachmah et al., 2019), tačiau motinos, labiau nei tėvai, yra linkusios bendrauti su savo dukromis apie rizikingo lytinio elgesio pasekmes, o ne pozityviomis lytiškumo ir lytinės sveikatos, lytinio elgesio temomis, ir tai gali būti vertinama kaip kliūtis atviram dukrų ir motinų bendravimui ir tarpusavio supratimui vystytis. Kiti autoriai (Widman, Choukas-Bradley, Noar, Nesi, & Garrett, 2016) pažymi, kad paauglių bendravimas su tėvais, ypač motinomis, vaidina nedidelį vaidmenį, užtikrinant saugų lytinį elgesį, bet jis yra ryškesnis mergaitėms nei berniukams. Motinos ir tėvai atlieka svarbų vaidmenį formuojant vaikų lytinį elgesį ir socializaciją, nors neretai tėvai tikisi, kad motinos prisiims visuomenėje pripažįstamą auklėjimo vaidmenį (Ustilaitė, Petrauskienė ir Česnavičienė, 2020; Dufur, Hoffmann, & Erickson, 2018). Anot D. Širvytės (2016), paaugliams svarbesnis motinos nei tėvo vaidmuo: jie su motina lengviau bendrauja, dažniau jaučia jos emocinį palaikymą, ji dažniau auklėja autoritetingu stiliumi. Motinos, anot E. I. Pluhar ir bendraautorių (2008), dažniau bendraudavo su dukromis ir vyresniais vaikais. Didesnis motinų saviveiksmingumas ir komfortas bendraujant lytiškumo klausimais buvo susiję su dažnesniu bendravimu su vaikais.

Išvados

Šio tyrimo rezultatai atskleidė paauglių bendravimo su tėvais lytiškumo temomis vertinimus: nustatyta, kad komforto suvokimas nepriklauso nuo lyties ir gyvenamosios vietovės, tačiau vyresnio amžiaus paaugliai (14–15 metų ir 16–18 metų) jaučia šiek tiek didesnę komfortą ir gali atvirai kalbėtis su savo tėvais įvairiomis lytiškumo temomis nei jaunesnio amžiaus (11–13 metų) paaugliai; lytiškumo informacijos bendraujant su motina suvokimas rodo nedidelį skirtumą tarp lyčių, tačiau nesiskiria priklausomai nuo paauglių amžiaus ar gyvenamosios vietovės; vaikinų suvokimo apie šeimos vaidmenį ugdant lytiškumo ugdymą lygis yra šiek tiek aukštesnis nei merginų, bet nepriklauso nuo paauglių amžiaus ar gyvenamosios vietovės.

Nustatytas paauglių bendravimo šeimoje (tiek su motina, tiek su tėvu) apie lytiškumą vidutiniškas lygis.

Reikalingi tolesni tyrimai, siekiant išsiaiškinti paauglių suvokiamą tėvų vaidmenį bendraujant lytiškumo temomis, pokalbių turinį ir sukaupti daugiau duomenų, kuriais

remiantis būtų galima parengti rekomendacijas paaugliams ir tėvams, ieškantiems patarimų, kaip šeimoje kalbėtis jautriomis ir kartais sudėtingomis lytiškumo temomis.

Literatūra

- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2017). *Research methods in education (8th ed.)*. <https://doi.org/10.4324/9781315456539>
- De Looze, M., Constantine, N. A., Jerman, P., Vermeulen-Smit, E., & ter Bogt, T. (2015). Parent-adolescent sexual communication and its association with adolescent sexual behaviors: a nationally representative analysis in the Netherlands. *Journal of sex research*, 52(3), 257–268. <https://doi.org/10.1080/00224499.2013.858307>
- Denafaitė, G., Obolėvičiūtė, L., Kemeklienė, G., & Vaitkienė, D. (2010). Lietuvos moksleivių žinios ir jų požiūris į šeimos planavimą bei kontracepciją ir jų lytinė elgsena. *Lietuvos akušerija ir ginekologija*, 13(1), 7–13.
- Dufur, M. J., Hoffmann, J. P. & Erickson, L. D. (2018). Single parenthood and adolescent sexual outcomes. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 802–815. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0938-7>
- Evans, R., Widman, L., Kamke, K., & Stewart, J. L. (2020). Gender differences in parents' communication with their adolescent children about sexual risk and sex-positive topics. *Journal of Sex Research*, 57(2), 177–188. <https://doi.org/10.1080/00224499.2019.1661345>
- Grossman, J. M., Lynch, A. D., DeSouza, L. M., & Richer, A. M. (2021). Resources for teens' health: Talk with parents and extended family about sex. *Journal of Child and Family Studies*, 30(2), 338–349. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01896-x>
- Grossman, J. M., Jenkins, L. J., & Richer, A. M. (2018). Parents' perspectives on family sexuality communication from middle school to high school. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(1), 107. <https://doi.org/10.3390/ijerph15010107>
- Holman, A., & Kellas, J. K. (2015). High school adolescents' perceptions of the parent-child sex talk: How communication, relational, and family factors relate to sexual health. *Southern Communication Journal*, 80(5), 388–403. <https://doi.org/10.1080/1041794X.2015.1081976>
- Hoyle, R. H. (Ed.). (1995). *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications*. Sage Publications.
- Kaestle, C. E., Allen, K. R., Wesche, R., & Grafsky, E. L. (2021). Adolescent sexual development: A family perspective. *Journal of Sex Research*, 58(7), 874–890. <https://doi.org/10.1080/00224499.2021.1924605>
- Kajokienė, I. (2014). *Mergaičių seksualumo patyrimas viduriniojoje paauglystėje*. [Daktaro disertacija]. Mykolo Romerio universitetas.
- Milaknytė, A., Juzelskytė, I., Bumbulienė, Ž., ir Drąsutienė, G. S. (2014). Paauglių požiūris į seksualumą. *Sveikatos mokslai*, 24(4), 5–10. <https://sm-hs.eu/lt/paaugliu-pozuiuris-i-seksualuma/>

- LMA prezidiumas (2012). *Mokslininko etikos kodeksas*. <http://www.lma.lt/mokslininko-etikos-kodeksas>
- Nurachmah, E., Yona, S., Ismail, R., Afiyanti, Y., Khariroh, S., Surdana, I. K., Sabariah, S., Faisal, M. H., & Toding, J. (2019). Adolescent–parent communication about sexual and reproductive health among junior high school students in five areas with the highest prevalence of HIV in Indonesia: A qualitative study. *Enfermeria Clinica*, 29, 194–198. <https://doi.org/10.1016/j.enfcli.2019.04.053>
- Pariera, K. L. (2016). Barriers and prompts to parent-child sexual communication. *Journal of Family Communication*, 16(3), 277–283. <https://doi.org/10.1080/15267431.2016.1181068>
- Ruškus, J., & Sujeta I. (2011). Moksleivių vaikinių sąmoningumo ugdymas reflektuojant internetinę pornografiją. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 26, 82–95. <https://doi.org/10.15388/ActPaed.2011.26.2979>
- Sentino, P., Thompson, P. L., Nugent, W. R., & Freeman, D. (2018). Adolescent daughters’ perceptions of their fathers’ levels of communication and care: How these variables influence female adolescent sexual behaviors. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 28(5), 1–15. <https://doi.org/10.1080/10911359.2018.1449693>
- Širvytė, D. (2016). *Paauglių rizikingo elgesio sąsajos su šeimos socialiniais veiksniais ir bendravimo su tėvais ypatumais*. [Daktaro disertacija]. Lietuvos sveikatos mokslų universitetas.
- Ustilaitė, S., Petrauskienė, A., & Česnavičienė, J. (2020). Motinų bendravimo su paaugliais lytiškumo temomis įšivertinimas ir lūkesčiai. *Pedagogika*, 140(4), 116–133. <https://doi.org/10.15823/p.2020.140.7>
- Warren, C. & Warren, L. K. (2015). Family and partner communication about sex. In L. H. Turner & R. West (Eds.), *The SAGE handbook of family communication* (pp. 184–202). SAGE.
- Warren, C. (2011). Family Sex Communication Quotient. In T. D. Fisher, C. M. Davis, W. L. Yarber, & S. L. Davis (Eds.), *Handbook of sexuality-related measures* (3rd. ed., pp. 140–142).
- Widman, L., Javidī, H., Maheux, A. J., Evans, R., Nesi, J., & Choukas-Bradley, S. (2021). Sexual communication in the digital age: Adolescent sexual communication with parents and friends about sexting, Pornography, and starting relationships online. *Sexuality & Culture*, 25(6), 2092–2109. <https://doi.org/10.1007/s12119-021-09866-1>
- Widman, L., Choukas-Bradley, S., Noar, S. M., Nesi, J., & Garrett, K. (2016). Parent-adolescent sexual communication and adolescent safer sex behavior: A meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 170(1), 52–61. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2015.2731>
- Wilson, E. K., Dalberth, B. T., Koo, H. P., & Gard, J. C. (2010). Parents’ perspectives on talking to preteenager children about sex. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 42(1), 56–63. <https://doi.org/10.1363/4205610>
- World Health Organization (2014). *Health for the world’s adolescents: a second chance in the second decade: summary*. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/112750>
- Zamboni, B. D. & Silver. R. (2009). Family sex communication and the sexual desire, attitudes, and behavior of late adolescents. *American Journal of Sexuality Education*, 4(1), 58–78. <https://doi.org/10.1080/1554612090273325>

Evaluation of Adolescents' Communication With Parents on Sexuality Topics

Stasė Ustilaite¹, Alina Petrauskienė², Jūratė Česnavičienė³

¹ Vilnius University of Applied Sciences, Faculty of Pedagogy, Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania, s.ustilaite@pdf.viko.lt

² Mykolas Romeris University, Institute of Educational Sciences and Social Work, Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lithuania, alina@mruni.eu

³ Vytautas Magnus University, Education Academy, T. Ševčenkos g. 31, LT-03111 Vilnius, Lithuania, jurate.cesnaviciene@vdu.lt

Summary

The aim of this research is to reveal adolescents' evaluations of family communication on sexuality issues. The objectives of the research are: 1) to determine how adolescents perceive openness in their communication with their parents on sexuality issues; 2) to reveal how adolescents perceive information about sexuality that is shared and discussed in conversations with parents; 3) to describe adolescents' perceptions of the importance of the role of parents.

The current article presents the results of the research that was conducted by distributing an anonymous questionnaire survey to 816 adolescents on the website apklausa.lt. The *The Family Sex Communication Quotient (FSCQ)* questionnaire was adapted to the Lithuanian context and used for the survey of adolescents. The questionnaire, developed by C. Warren (2011), consists of 18 statements grouped into three scales: *comfort*, *information*, and *value*. The results of this study have revealed evaluations of adolescents' communication with parents on sexuality topics: older adolescents (14–15 and 16–18 years old) feel more comfortable and are able to discuss sexuality subjects openly with their parents on various sexuality topics than younger adolescents (11–13 years old); a moderate level of adolescents' communication with parents has been identified, whereas older adolescents are more likely to interact with mothers; older male adolescents demonstrate better awareness of the importance of communication and information on sexuality received from mothers, as well as the role of the family than females.

Keywords: *communication with parents, sexuality education in the family, adolescents.*

Gauta 2022 03 14 / Received 14 03 2022
Priimta 2022 07 20 / Accepted 20 07 2022